

Forskarhearing om
nya svenskar och demokratin

ISSN 1653-0942
ISBN 978-91-88607-46-1
Riksdagstryckeriet, Stockholm, 2018

Förord

Konstitutionsutskottet anordnade den 16 november 2017 en forskarhearing på temat nya svenskar och demokratin. Vid hearingen behandlades frågor om utrikes föddas politiska deltagande, däribland valdeltagande och representation i politiska församlingar.

I rapporten redovisas programmet från den 16 november 2017 och en utskrift av de stenografiska uppteckningar som gjordes vid forskarhearingen.

Stockholm i mars 2018

Andreas Norlén (M)

konstitutionsutskottets ordförande

Björn von Sydow (S)

konstitutionsutskottets vice ordförande

Innehållsförteckning

Forskarhearing om nya svenskar och demokratin.....	5
Program	5
Konstitutionsutskottets närvarande ledamöter och suppleanter.....	6
Stenografisk utskrift från forskarhearingen	7

Forskarhearing om nya svenskar och demokratin

Tid: Torsdagen den 16 november 2017 kl. 9.00–10.30

Plats: Skandiasalen

Program

9.00 Inledning Beatrice Ask (M), ordförande i konstitutionsutskottet

9.05 Mellanmänsklig tillit bland asylsökande

Jacob Sohlberg, Göteborgs universitet

9.15 Valdeltagande och representation

Mikael Spång, Malmö högskola

9.30 Utrikes födda i svensk kommunpolitik

Johanna Rickne, SOFI Stockholms universitet

9.45 Frågor från utskottets ledamöter

10.30 Avslutning Björn von Sydow (S), vice ordförande i konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottets närvarande ledamöter och suppleanter

Björn von Sydow (S), vice ordförande

Beatrice Ask (M), ordförande

Veronica Lindholm (S)

Jonas Millard (SD)

Annicka Engblom (M)

Per-Ingvar Johnsson (C)

Agneta Börjesson (MP)

Marta Obminska (M)

Emanuel Öz (S)

Fredrik Eriksson (SD)

Tina Acketoft (L)

Mia Sydow Mölleby (V)

Tuve Skånberg (KD)

Laila Naraghi (S)

Berit Högman (S)

Lisbeth Sundén Andersson (M)

John Widegren (M)

Eva-Lena Gustavsson (S)

Stenografisk utskrift från forskarhearingen

Ordföranden: God morgon, allihop, och välkomna till konstitutionsutskottets sammanträde, som jag härmed öppnar! I dag har vi en utfrågning, en forskarhearing, om nya svenskar och demokratin. Konstitutionsutskottet brukar ibland bjuda in forskare för att berika oss och andra med nya kunskaper om hur saker och ting ser ut. Det är viktigt för vårt arbete med demokratifrågor och annat att vi tar till oss detta. Nu närmar vi oss ett valår, och frågorna blir åter aktuella. Vi kommer säkert att återkomma till många av dem.

Vi har i dag bjudit in tre forskare: Jacob Sohlberg från Göteborgs universitet, som presenterar ett pågående projekt som handlar om tilliten till våra myndigheter och hur den kan skilja sig mellan olika grupper – någonting som är oerhört väsentligt. Mikael Spång från Malmö högskola ska ge oss huvudresultaten, kan man säga, från en ny forskarantologi som har tagits fram i samarbete med Delegationen för migrationsstudier. Slutligen har vi bett Johanna Rickne från Stockholms universitet att ge oss resultat från sin forskning om utlandsföddas representation i kommunalpolitiken.

När det gäller en del av detta kan det kännas som att vi vet det mesta eller i alla fall har en aning om det. Men ofta förändras saker över tid, och det är viktigt att vi bygger vårt arbete på riktiga resultat, där man kanske ser förändringar och annat. Vi är därför tacksamma för att ni har tagit er tid att komma hit och för att många lyssnar på utfrågningen. Efter era inledningar, när alla tre har gett sin syn på frågorna, kommer jag att ge ledamöterna möjlighet att ställa frågor eller komma med synpunkter. Det blir i ordning efter partiernas storlek. Vi är nog med sådant här i konstitutionsutskottet! Jag hoppas att vi ska få en spännande stund tillsammans.

Vi inleder med Jacob, som får börja med att berika oss!

Jacob Sohlberg, Göteborgs universitet: Tack så mycket! Det är spännande att vara här, och jag är otroligt tacksam för att jag har fått komma hit. Jag tänkte berätta för er om ett pågående projekt där vi följer framför allt asylsökande som har kommit till Sverige från det att de kom hit till att de mer eller mindre är i processen. Jag kommer också att berätta lite grann om den tidigare forskningen om förtroende och då kanske gå in lite mer på så kallat institutionellt förtroende, alltså förtroende för institutioner. Jag har tillsammans med Peter Esaiasson och Johan Martinsson gjort en rapport där vi följde vanliga svenskers förtroende för myndigheter, för politiker – faktiskt också specifikt för riksdagen – och för vanliga människor under flyktingkrisen 2015. Jag kommer att tala om det lite grann i korthet.

Fokus i dag kommer dock framför allt att vara där vi följer asylsökande. Låt oss börja med projektet. Det gäller forskning från Delegationen för migrationsstudier, Delmi. Det handlar om preliminära resultat, och vi kan bara tala

om trender och inte om slutgiltiga resultat. Med denna brasklapp kan jag börja tala om detta.

Jag har passat på att lägga in lite emoji i bilderna jag visar, men de syns inte så bra eftersom de blir svarta. Låt oss kolla på det som står här om mellanmänsklig tillit, alltså den tillit man har till en annan som är lite okänd för en själv. Ibland kallas det för social tillit, från engelskans *social trust*.

Detta är ett centralt begrepp inom de flesta samhällsvetenskapliga ämnen. Det hänger ihop så pass mycket med hur det funkar rent allmänt i samhället. Vi vet till exempel att människor som har hög tillit också är de som samarbetar med andra. I länder där det är hög tillit har man högre ekonomisk tillväxt. Folk är nöjdare och mår bättre där det finns högre tillit. Ni kan alltså tänka er att om man har alla dessa goda utfall av social tillit eller mellanmänsklig tillit kanske man inte behöver övervaka lika mycket. Sverige är ett klassiskt exempel på ett land där det är hög tillit. Det är något som vi har som nästan gör Sverige unikt och i viss mån också till en förebild för andra länder. Fokus för oss är inte bara på hur man försöker förstå detta utan också på hur man ska bibehålla ett högt förtroende. Det är detta jag talar om: den direkta policyrelevansen. Det är någonting som vi måste vara rädda om.

Något som vi har funderat på är vad som händer med denna tillit när människor flyttar från ett land till ett annat. Vi tänker oss alltså Sverige som ett så kallat höglitarland. När man kommer som invandrare från framför allt utomeuropeiska länder litar man av olika skäl mindre på varandra. Tidigare forskning har pekat på att det går väldigt sakta att förändra detta. Om man till exempel flyttar till Danmark, som är ett annat höglitarland, ökar tilliten sakta över tid, kanske mellan generationer och så vidare. Detta är något som man gradvis anpassar till den nya nivån i det nya landet. Det ser vi också bland utlandssvenskar som flyttar till ett annat land. De tenderar att anpassa sig till det nya landet gradvis.

Tilliten är alltså något så när föränderlig, vilket leder mig till nästa perspektiv. Det finns två olika perspektiv på föränderligheten i mellanmänsklig tillit om vi talar om mellanmänsklig tillit som något centralt. Det ena är det så kallade kulturella perspektivet. Det är ungefär som ett personlighetsdrag som man socialiseras in i från tidig ålder. Man kanske till och med föds med det av olika anledningar. Men det är något som sakta förändras.

Det andra perspektivet säger att detta beror på erfarenheter. Man gör en ny erfarenhet, och så förbättras tilliten allteftersom. Båda dessa perspektiv tillåter någon form av förändring. Vi ska inte tro att det är på ett särskilt sätt bara för att någon kommer från ett låglitarland. Om man kommer från ett land där man inte litar på varandra kommer det att krävas en hel del ansträngningar för att passa in i det nya samhället och för att dra nytta av alla de fördelar som finns i ett samhälle där man är höglitare. Men det finns alltså möjlighet att förändra sig.

Vi försöker följa asylsökande när de kommer till Sverige. Detta är ingenting som man normalt sett gör. Man gör det inte eftersom det är så svårt att följa en person som kommer till ett nytt land. Delvis beror det på språkproblem, men

man kan också tänka sig att det finns problem i och med att människor kanske inte litar på folk. Det finns alltså en uppsjö av olika skäl till att detta är svårt, och det har inte gjorts tidigare. Det är därför vi gör det; vi försöker följa asylsökande som kommer till Sverige.

Vi kan jämföra hur tilliten är i hemlandet för dessa asylsökande. Vi kan jämföra hur det ser ut i hemregionen, och i viss mån kan vi titta på invandrare som har börjat integreras i det nya landet. Återigen talar vi om policyrelevans här, för det är lite grann det som är syftet med Delmi. Det handlar om det hopp eller den lucka som ibland finns mellan forskning och policy. Ett av syftena med Delmi är att försöka göra detta hopp lite mindre.

Vi försöker tänka oss hur man i det här fallet ska göra detta för asylsökande. Man får samtidigt tänka på rättssäkerheten och vad det finns för risker i systemet. Vi kan tänka oss att det finns risker i systemet eftersom man som asylsökande är väldigt isolerad. Det handlar om vissa grundläggande mänskliga behov, till exempel samhörighet och att visa sitt värde. Man får tänka på att många av de personer som kommer till Sverige är i det som på engelska kallas för *the prime of life*; de är alltså i mitten av vad man kunde förvänta sig vara sitt arbetsliv. De vill visa att de kan göra nytta. Det är svårt här, för de har inte möjlighet att lära sig svenska i samma utsträckning. Det är också svårt med jobb, och man är utsatt för myndigheter och helt enkelt för vad andra tycker, tänker och gör. Vi förväntar oss därför en nedgång i tillit under asylsökningprocessen.

Nästa bild visar hur vi tar in institutionellt förtroende. Vi säger att institutionellt förtroende är en viktig förklaring. Vi tror det därför att man i kontakten med myndigheter som asylsökande eller vanlig människa, i sin interaktion med myndigheter ser hur myndigheterna behandlar en. Sedan drar man ungefär som en kognitiv genväg till hur man tänker sig att samhället fungerar rent allmänt. Vi tänker oss därför att det finns en koppling: Bra institutioner leder till högre tillit mellan andra människor. Funkar detta också i så här extrema situationer? Det är bland annat en sådan fråga vi tittar på i vår grupp.

Vi gjorde så att vi rekryterade asylsökande utanför Migrationsverkets lokaler i Göteborg och Malmö och frågade om de ville vara med i en undersökning om detta. Vi gjorde enkäterna på arabiska och engelska. Vi gjorde dem på arabiska av den enkla anledningen att det under denna tid kom många framför allt syrier och irakier. Många afghaner var i en lägre ålder, så vi kunde helt enkelt intervjua personer som var väldigt unga. Men vi fokuserade på lite äldre personer.

Vi kontaktade lite över 1 000 personer, nästan 1 400. Vi håller fortfarande på att lägga till lite mer information, så detta är inte slutgiltiga siffror. Vi följer personer över tid. Fördelen med att göra så är att man kan säga någonting lite mer beständigt om orsak och verkan. Hur hänger det egentligen ihop? Vi kan titta på saker, och vi kan fråga folk: Hur var resan? Vi har variationer så att vissa personer har EBO och andra ABO. Vissa har alltså eget boende, och andra låter samhället fixa det. Vi kan titta på många av dessa olika faktorer, och allt detta kommer vi så småningom att presentera i en rapport.

Vi följer alltså personerna över tid, och vi ser olika vågor. Framför allt ser vi att det finns många män i panelen. Det är ju också män som är i majoritet bland dem som kommer som asylsökande, så vi har ganska många män. Det är relativt många syrier och irakier. Åldern ligger i medel på ungefär 30 år.

Var önskar man bo om ett år? Det har vi frågat. Vi ser där också preliminära resultat. Vi kan till exempel se att personer som bor i så kallat eget boende också är de som i större utsträckning säger att de kommer att bo kvar i samma svenska kommun. De som har annat boende är de som tenderar att säga att om ett år kommer man i det läget antagligen att söka sig till en annan kommun. Vi får se var vi hamnar i slutändan, men vi har en massa resultat som vi kan analysera så småningom.

Många talar om att resan var fruktansvärd, och för många personer var den verkligen det. Vi ser på bilden att 23 procent i vårt urval säger att den var extremt hemsk, eller *miserable* på engelska. Men man får inte glömma bort att för en del är det inte riktigt så. Man kan tänka på vilka åtgärder man måste ha för asylsökande, till exempel med psykologhjälp. Alla har inte gått igenom den extremt fruktansvärda situationen. Många har det, men man får fundera lite grann på hur det egentligen har varit för den enskilda personen.

Det är alldeles för mycket text på mina bilder, så jag berättar helt enkelt lite grann vad det handlar om. Vad som händer med asylsökande som kommer till Sverige är att de har en avsevärt mycket högre tillit än personer som bor kvar i hemlandet. Genom undersökningar som har gjorts i Irak och bland flyktingar i Libanon och Jordanien, tror jag att det är, ser vi att tilliten i Mellanöstern är låg men att den blir mycket högre direkt när man kommer till Sverige. Det är en initial indikation på att någonting händer här som är ganska drastiskt.

Jag ska inte gå in så mycket på statistiken, men vi kan se lite grann att de trender som vi hittar i våra data visar att den mellanmännsliga tilliten sjunker under processen. Det gäller oavsett metod, om vi följer dem över tid eller om vi tittar specifikt på detta. Det är samma sak där: Låga värden visar att det sjunker. Det har gått till exempel från 0,41 till 0,33. Det sjunker alltså rent allmänt.

Låt oss då gå över till institutionellt förtroende. Vilken effekt har detta? Goda institutioner hänger ihop med social tillit. Goda institutioner, alltså i det här fallet om Migrationsverket gör sitt jobb på rätt sätt och om polisen gör sitt jobb på rätt sätt, gör alltså att den sociala tilliten ökar bland asylsökande. Det är framför allt dessa institutioner vi fokuserar på. Vi pekar på en kausal effekt just för tillfället; det är tendensen.

För att sammanfatta: Vad hände med tilliten? Den är extremt föränderlig. Vi hittade inte det vi har sett i våra tidigare data. Vi har till exempel gjort en tidigare studie på uppdrag av MSB av vad som hände med svenskarnas tillit under flyktingkrisen, som jag nämnde initialt. Den var stabil i Sverige. Studien finns hos MSB, och vi skrev också om resultaten av studien på DN Debatt. Tilliten är stabil. Förtroendet för riksdagen var ganska stabilt, den mellanmännsliga tilliten var stabil och tilliten till institutioner är stabil. Enligt denna och tidigare forskning är alltså stabilitet det generella.

Det är inte alls vad vi hittar här. Tilliten går från låg i hemlandet till extremt låg eller mycket låg i närområdet. När man kommer till Sverige går den upp. Sedan sjunker den när man är i systemet, och enligt flera danska studier ökar den sedan för invandrare generellt.

För att åter sammanfatta: Asylsökningens processen har en negativ inverkan, enligt vad vi kan utläsa av de preliminära resultaten. Man kanske därför ska fundera på hur man kan snabba på den. Men vi får se när vi presenterar vår slutgiltiga rapport i Delmi.

Institutioner spelar en nyckelroll. Förtroendet för dem är absolut centralt, som vi har talat om. Det hela är också föränderligt. Det är dessa faktorer som vi har tittat på.

Ordföranden: Tack så mycket för detta! Jag förstår att det är hos fler än mig som det kliar i frågenerven. Men ledamöterna får vänta lite grann, för vi ska ta nästa forskningsberättelse nu. Det är Mikael Spång, som får berätta vad du ska prata om och ge oss ännu mer att fundera över. Varsågod!

Mikael Spång, Malmö högskola: Tack så mycket! Jag och en kollega till mig som heter Pieter Bevelander finns båda i Malmö. Vi har varit redaktörer för en antologi som heter Valdeltagande och representation – Om invandring och politisk integration i Sverige. Det är en antologi där sammanlagt tolv forskare från olika discipliner och universitet medverkar. Huvudfokus ligger på att beskriva valdeltagande och representation i olika politiska församlingar. Man försöker ge olika förklaringar till de skillnader som finns mellan inrikes och utrikes födda.

Vi har sammanlagt sex kapitel och en inledning i antologin, som presenterades i september. Ni ser på bilden här en del av de frågor som motsvarar de olika kapitlen i antologin. Det handlar alltså i hög grad om röstning. Hur ser detta ut? Vilka partier röstar man på? Hur ser det ut när det gäller personröstning? Det handlar om politisk representation i politiska organ. Vi har ett kapitel som handlar om de politiska partiernas nomineringsprocesser. Det kan vara en viktig och omdiskuterad faktor vilka personer som hamnar på listor, på valbar plats och så vidare. Vi har ett kapitel där vi tittar på föreningars roll med fokus på etniska föreningar i Stockholm och vilken betydelse de kan ha för politiskt deltagande. Slutligen har vi ett kapitel som lite grann rör insatser från statens och kommunens sida under ganska lång tid för att försöka höja och utjämna valdeltagandet. Vi redogör lite för vad det är vi vet om dessa insatser och deras konsekvenser.

Mycket av det jag kommer att säga handlar först om att ge en presentation av lite siffror på detta. Sedan ska jag säga någonting om olika förklaringar och till sist lite grann framåtblickande. Men vi har inte någon stor diskussion om policyrekommendationer här. Dock finns det några saker som man kanske kan fundera på.

Låt oss först se på det förra riksdagsvalet, 2014. Vi har en redovisning av andel som röstade i riksdagsvalet efter födelseland. Vi ser på bilden här Sverige och sedan olika regioner, Norden, Europa och så vidare, som ni själva ser. Det är knappt 90 procent av dem som är födda i Sverige som deltog i riksdagsvalet. Sedan är det en lägre andel för personer som är födda i andra regioner av världen. Det är ganska varierande från ungefär 68 procent för kvinnor födda i Europa, till exempel, och män födda i Asien. Detta är alla som har svenskt medborgarskap eftersom det rör riksdagsvalet. Det går sedan upp till ungefär i paritet med dem som är födda i Sverige, till exempel för kvinnor från Sydamerika och män från Nordamerika.

Dessa relationer mellan olika grupper ser grovt sett ungefär likadana ut över tid. Vi har de senaste tio åren åter haft ett ökat valdeltagande efter en nedgång under en ganska lång period. 2002 års val är det val där det var lägst valdeltagande generellt under en längre period. Uppgången gäller alla dessa grupper. Uppgången finns alltså för födda i Sverige och födda i andra länder. Men proportionerna mellan grupperna är också ungefär desamma över tid.

Om vi ser på kommunalvalen har vi där gjort en lite annan uppdelning, utifrån medborgarskapsland eller medborgarskapsregion. Utländska medborgare har under vissa förutsättningar rösträtt också i kommun- och landstingsval och även regionval. För personer utanför Europa gäller tre års folkbokföring i kommunen. Här på bilden är det alltså uppdelat i förhållande till medborgarskap. På den förra bilden var det födelseland. Men alla är alltså svenska medborgare, som har rösträtt i riksdagsvalet. Man kan se att det finns ganska stora skillnader. Utrikes födda som har rösträtt i kommunval i det här fallet men inte svenskt medborgarskap röstar i avsevärt mindre utsträckning än andra. Det finns också här ganska stora variationer, som ni kan se på bilden. Till exempel är det 24 procent för män med medborgarskap i ett asiatiskt land upp till knappt 50 procent för kvinnor som har medborgarskap i någon afrikansk stat.

Siffrorna är också någorlunda likartade över tid. Det är kring 30–35 procent som röstar i kommunvalen som är utländska medborgare. Detta är en nedgång sedan införandet av denna rösträtt 1976, då den låg på ungefär 60 procent. Det är dock mycket viktigt att komma ihåg att dessa grupper naturligtvis inte är stabila över tid. Det är inte samma människor det handlar om, utan flertalet personer, och i stor utsträckning bland dem som kommer från länder utanför Europa, blev svenska medborgare efter ett tag. Naturaliseringsgraden är mycket hög, vilket innebär att en person som ingår i en kategori här, låt oss säga 1990, inte nödvändigtvis gör det 2000 eller 2014 och så vidare. Det handlar alltså i hög grad om olika personer.

Den bild ni ser här visar ungefär samma sak som den tidigare. Skillnaden, och det som kan vara intressant här, är att om vi tittar på utrikes födda i de sista tre raderna ser vi ungefär 34 procent utrikes födda som inte är svenska medborgare som röstade i kommunalvalen 2014. Men om man ser på dem som är utrikes födda men svenska medborgare ser man att valdeltagandet ligger på 71 procent generellt sett för gruppen. Det är alltså en stor förändring över tid i

valdeltagande. Det tyder på att det finns någon form av socialisationseffekt. Man blir på något sätt mer intresserad av politik över en längre tidsperiod.

Vi kan också titta på personer som är inrikes födda med två eller en invandrad förälder. De röstar i högre grad än sina föräldrar: 72, 74 och 85 procent för svenska medborgare. Men där finns också något lägre siffror, om man är inrikes född med två utrikes födda föräldrar, till exempel, än om man är inrikes född med inrikes födda föräldrar. Där finns alltså också vissa sådana skillnader. Detta var något om valdeltagandet.

En person som heter Linda Berg har också undersökt personröstning och vilka partier man röstar på. Det visade sig då att personröstandet är vanligare bland utrikes födda i riksdagsvalen, men däremot inte i Europavalen. Det är svårt att dra några stora slutsatser av till exempel skillnad mellan uppväxt i Europa och uppväxt utanför Europa eftersom antalet personer som ingår här är mycket litet. Men det indikerar att det finns skillnader, och man kan naturligtvis resonera om vad det kan bero på och vad det hänger samman med. Har det att göra med att man är mer van vid personfokus relativt partifokus från politiken? Använder man kryssandet aktivt för att placera personer på en högre position, till exempel, på en lista? Det kan finnas olika förklaringar, och det är egentligen inte klargjort vad som är orsaken till dessa skillnader. Men de finns.

När det gäller röstning på parti kan man se att det över tid finns ett stabilt mönster av att personer som har ett annat land än Sverige som födelseland tenderar att rösta mer åt vänster än åt höger. Detta är ganska stabilt över tid, och det är ett mönster som också finns i många andra länder.

Vi har även tittat lite på den politiska representationen. Jag tror att Johanna kommer att tala mer om detta. Vi kan se på nomineringar i riksdagsvalet, där det var ungefär 11 procent av de nominerade som var utrikes födda. Detta är ungefär i paritet med andelen utrikes födda bland de röstberättigade, som låg på 12 procent. Det är inte någon jättestor skillnad om man ser på det på det sättet. Om man sedan ser på vilka som blir invalda i riksdagen märker man att andelen utrikes födda sjunker till lite drygt 8 procent. Det finns alltså en skillnad mellan nominering och inval, vilket tyder på att det är någonting som har att göra med till exempel hur man är placerad på en lista för att kunna bli invald.

Låt oss se lite allmänt på kommuner. Det finns ett par författare som har tittat på andelen utrikes födda i kommunfullmäktige över tid. Antalet personer som är utrikes födda har ökat över tid. Det gäller också för riksdagen. Ni ser det på den streckade linjen på bilden. Men om man ser på antalet utrikes födda i kommunfullmäktige i förhållande till andelen som är utrikes födda bland de röstberättigade är det ingen större skillnad över tid. Det är den heldragna linjen på bilden som visar en viss ökning men ingen väsentlig.

Det är några av resultaten i den här antologin. Det är ett mycket summariskt axplock men något av det som finns med.

Jag tänker också säga något om olika förklaringar i de olika kapitlen när det gäller skillnad i valdeltagande och representation. Om man tittar på valdeltagandet kan man se att sociala och ekonomiska faktorer, som utbildning och

inkomst, spelar roll. Det gäller allmänt sett. Det gäller också för skillnaden mellan inrikes och utrikes födda. Till exempel är påverkan av lägre inkomst högre för utrikes födda. Det är en faktor som spelar roll för att förklara skillnaderna. Generellt sett är det ett mönster som inte är speciellt förvånande. Det har funnits under mycket lång tid.

En del faktorer hänger samman med socialisering, bosättningstid och medborgarskap. En tydlig socialiseringseffekt eller påverkan av bosättningstiden är att valdeltagandet stiger över tid för utrikes födda. Efter ett antal tiotal år ligger valdeltagandet någorlunda i paritet med valdeltagandet för dem som är födda i Sverige. Det är kanske inte jättestora skillnader. Det finns några, men de är inte särskilt stora. Det är alltså en påverkan av bosättningstid. Det kan tänkas hänga samman med vana och ett intresse för politik och vad som händer. Valdeltagande kan anses ha större betydelse för ens eget liv. Man har varit del av samhället, kanske haft barn i skola, arbetat och så vidare. Då finns det också intresse för att påverka på olika sätt.

Den effekten hänger också samman med medborgarskap. Det är stor skillnad på valdeltagandet beroende på om man är svensk medborgare eller inte. Det i sin tur relaterar också till bosättningstiden. Det är socialiseringseffekter av det slaget det handlar om.

Det verkar också finnas socialiseringseffekter av att vara född i Sverige, alltså skillnader mellan föräldrar som är utrikes födda och barn till utrikes födda. När vi tittar på valdeltagande kan vi se en del sådana skillnader.

Det verkar också finnas någon form av socialiseringseffekt beroende på relationen mellan föräldrarna och barnen. Barn till personer som är födda utrikes röstar nämligen i något mindre utsträckning än barn till föräldrar som är födda inrikes. Det finns socialiseringseffekter som antagligen hänger samman med föräldrar och uppväxtmiljö. Det finns alltså en hel del olika typer av socialiseringseffekter.

När det gäller skillnaden i representation i fråga om att vara ledamot i riksdagen eller kommunfullmäktige – det är ungefär samma för landsting, men det undersöks inte specifikt i den här antologin – pekar de som diskuterar detta på att det på den kommunala nivån finns ett relativt svagt stöd för socioekonomiska förklaringar när det gäller skillnaden mellan utrikes och inrikes födda. Det finns dock ett stigande sådant samband.

Däremot finns det något som hänger samman med storlek på kommunfullmäktige i förhållande till befolkningen. Författarna menar att ungefär en tredjedel av skillnaderna mellan utrikes och inrikes födda skulle kunna förklaras av det. Det hänger också samman med att utrikes födda bor i större kommuner i högre grad än inrikes födda.

Det finns också något som hänger ihop med nomineringsprocesserna i partier och olika partiinterna faktorer. Den undersökningen är inte av kvantitativ art, på det sättet att man tittar på hur mycket som kan tänkas bero på det ena eller det andra. Den är baserad på olika typer av intervjustudier som forskarna har gjort i det här fallet. Ett par olika faktorer är ganska välkända. En faktor som kan påverka och ha betydelse för att utrikes födda i lägre grad deltar i

partier, blir nominerade och så vidare har att göra med kunskap, språk, etableringsperiod i Sverige under ett antal år i början jämfört med över tid. Vad är det man fokuserar på – jobb, politik och så vidare? I vilken ordning kommer politiken när det gäller intressen?

En hel del tyder också på att rekrytering och nätverk spelar stor roll för de här skillnaderna. Nätverk och aktiv rekrytering – att någon mer etablerad politiker frågar om man vill göra något, sitta med i en viss nämnd eller ha ett visst uppdrag – är antagligen viktiga faktorer för att förstå skillnaderna. Nätverken är naturligtvis inkluderande, när man blir en del av dem, men om man inte blir en del av dem är de också mycket utestängande. Sådana här nätverk spelar alltså en viktig roll.

Det finns också en del andra faktorer, till exempel partiets nyttokalkyl. Vad är nyttan för partiet att ha till exempel en utrikes född på valbar plats? Vad kan man vinna med det i termer av väljare eller publicitet och så vidare? Och vad kan man förlora, till exempel andra väljare, på samma sak? Sådana saker har också betydelse.

Slutligen vill jag säga något lite mer framåtblickande. Vi har tittat på olika försök inom kommuner och stat för att påverka, höja och framför allt utjämna valdeltagandet. Utrikes födda röstar i lägre grad. Tidigare röstade också unga i mycket lägre grad än äldre och så vidare. Där har stat och kommuner gjort olika saker, vidtagit olika åtgärder, över tid.

Det finns inte särskilt mycket forskning på vad som är mest effektivt. Olika sätt att tala med väljare – möten som består av mer än att dela ut flygblad – verkar ha mycket större effekt än till exempel skriftlig information. Det har också varit en del av hur kommuner och stat har utformat sina åtgärder över tid. De senaste tio åren har det i många kommuner, ibland med stöd av statliga medel, funnits något som kallas valinformatörer eller demokratiambassadörer; det har lite olika namn i olika kommuner. Det är just aktiva försök att stimulera det allmänna intresset för politik men också specifikt intresset för att gå och rösta.

Utifrån det som har framkommit kan man fundera på kommunfullmäktiges storlek i förhållande till röstberättigad befolkning. Man kan fundera på nomineringsprocesser, såsom rekryteringsprocesserna och nätverken. Vad kan och kanske bör partier göra för att förbättra möjligheterna för personer med utländsk bakgrund eller utrikes födda att delta i politiken?

Ordföranden: Tack så hemskt mycket! Också här väcks många frågor.

Johanna Rickne, Stockholms universitet: Hej allihop! Det är jätteroligt att få vara här och presentera den forskning som jag har gjort tillsammans med Olle Folke, Uppsala universitet, och Melanie Hughes, University of Pittsburgh. Det handlar om utrikes föddas politiska representation i kommunfullmäktige. Vi

har också tittat lite på om utrikes födda har olika sannolikhet att få personröster, på vilka som får fler eller färre personröster. Om ni har frågor om det senare vet ni alltså att jag har tittat lite på det också.

Den här forskningen bygger på svenska registerdata över hela befolkningen. Vi vet alltså vilka som bor i varje kommun, när det gäller sammansättningen av födelseregioner, vistelsetid i Sverige och så vidare. Som ni kanske vet måste partierna också rapportera in sina valsedlar. Vi vet alltså precis vilka personer i varje kommun som har stått på valsedeln i varje parti.

För 2006 och 2010 har vi också tagit del av den obligatoriska undersökningen av fördelningen av förtroendeuppdrag, huvudsakligen nämndordförande och kommunstyrelseordförande. För den här befolkningen och politikererna kan vi titta på saker som invandringsår, födelseregion – också för föräldrar. Vi kan alltså titta på första och andra generationen – och socioekonomiska variabler.

Det perspektiv som vi har tagit i vår forskning har att göra med vertikal ojämlikhet. Om vi betraktar politiken som en karriärsteg kan vi tänka oss fyra steg. En person går med som medlem i ett parti, vilket vi inte observerar. Sedan kan man bli nominerad. Man kan bli vald till kommunfullmäktige för att sedan, givet att partiet sitter i styrande majoritet, få positioner som till exempel nämndordförande eller kommunstyrelseordförande.

Vi tycker att det är väldigt intressant och viktigt att studera det här, eftersom det politiska inflytandet är koncentrerat till de förtroendeuppdragen. Synligheten som politiker för kommunens befolkning är också kopplad till vilka som sitter på de positionerna. De som sitter högst i partierna har också inflytande över partiernas nomineringsprocesser och så vidare.

Vi har tittat på om det finns skillnader i de här karriärstegen. Hur vanligt är det att utrikes födda når de stegen? På vilka steg finner vi ojämlikhet? Och skiljer det sig mellan olika grupper av utrikes födda baserat på födelseregion och vistelsetid?

Den graf som visas nu slutar 2010, men det är inte särskilt stor skillnad mot 2014, som vi såg tidigare. Här har vi också ett litet skrivfel. I stället för nämndordförande ska det stå vald. Det vi tittar på är ökningen över tid. Den röda linjen, genomsnittlig andel utrikes födda i kommunbefolkningen, har stigit. Vi ser också att genomsnittlig andel nominerade, den streckade linjen, och genomsnittlig andel bland ledamöterna i kommunfullmäktige har stigit ungefär lika snabbt.

När vi tittar på kommunstyrelseordförande ser vi däremot en ganska plan linje över tid. Samtidigt som antalet utrikes födda i kommunbefolkningen har stigit, också på de lägre positionerna inom kommunpolitiken, har det alltså inte hänt någonting i fördelningen av det högsta uppdraget.

Vilka är det som drabbas mer av den vertikala ojämlikheten, att sannolikheten att nå toppen är mindre? Jag tänker rapportera tre resultat. Vi har till att börja med jämfört graden av vertikal ojämlikhet baserat på hur stor andel utrikes födda som bor i varje kommun. Sedan har vi tittat på födelseregion, som jag sa, och tid i landet, första jämfört med andra generationen, och bland första

generationen har vi tittat på om man har bott lång eller kort tid i kommunen eller i Sverige.

Utrikes födda bor längs med Sveriges gränser och i våra stora städer. Det jag ska visa nu är genomsnitt av andelen utrikes födda på de fyra positionerna: nominerad, vald, nämndordförande och KSO,¹ sammanslaget som ett genomsnitt av kommuner med ungefär lika stor andel utrikes födda i befolkningen. Det syns på den horisontella axeln på diagrammet som visas nu. Pricken längst till höger motsvarar alltså genomsnittet i de 30 kommuner som har högst andel utrikes födda, och den längst till vänster motsvarar genomsnittet i de kommuner som har lägst andel utrikes födda i befolkningen.

Vi kan se att ju högre procent utrikes födda i befolkningen desto mer sannolikt är det med en hög andel nominerade utrikes födda på partiernas valsedlar. Och om vi i stället tittar på andelen valda kommunfullmäktigeledamöter kan vi se samma sak. Det är en positiv relation mellan dem.

Det är dock intressant att när vi börjar titta på utrikes födda som en andel av förtroendeuppdragen ser vi inga positiva relationer mellan den utrikes födda befolkningen och utrikes födda på positionerna. Det gäller för den genomsnittliga andelen utrikes födda bland nämndordförande och den genomsnittliga andelen av utrikes födda bland KSO:er i de här kommunerna.

Kommuner med fler utrikes födda i befolkningen har alltså fler utrikes födda på relativt mer oinflytelserika positioner. Men det finns ett stort vertikalt gap i representationen i kommuner med hög andel utrikes födda i befolkningen. Där följer representationen inte med. Där blir utrikes födda nominerade och sedan valda, men inte till de högre positionerna i någon högre utsträckning än i en kommun med nästan inga utrikes födda i befolkningen.

Nu har vi kommit till evidens nummer två. Vi har delat in de utrikes födda i två födelseregioner: Norden, EU och Nordamerika respektive utanför de regionerna. På grafen som visas just nu kan vi se genomsnittet i varje kommunfullmäktige jämfört med kommunens befolkning. Om vi börjar till vänster i grafen har vi alltid 1 när det gäller befolkning. För nominerade är det den genomsnittliga andelen bland nominerade jämfört med den genomsnittliga andelen i kommunbefolkningen. Om man har 10 procent i kommunbefolkningen och 10 procent nominerade har man alltså 1. Om man har 8 procent bland de nominerade och 10 procent i kommunbefolkningen har man 80 procent här. Det är så att säga 20 procent underrepresentation bland de nominerade.

Det här låter oss titta på respektive grupp av utrikes födda och hur stor underrepresentationen blir ju högre upp vi går i hierarkin. För dem som är födda i Norden, EU och Nordamerika kan vi se att linjen faller när vi går uppåt i hierarkin. Det blir alltså allt mindre sannolikt att man har de positionerna. Och uppe på kommunstyrelseordförandeposten är sannolikheten 60 procent lägre att en person från den regionen är KSO jämfört med en inrikes född.

Om vi i stället tittar på personer som kommer från länder utanför de här OECD-länderna kan vi se ett ännu större representationsgap. På alla positioner

¹ KSO står här för Kommunstyrelseordförande.

är de färre, och bland KSO och nämndordförande är det väldigt stor ojämlikhet. Sannolikheten är 80 procent lägre att de här personerna ska ta sig till KSO-positionen.

Jag ska också säga att de här relationerna har vi gjort statistiska skattningar på. Då har vi också tagit hänsyn till egenskaper hos politikerna som brukar ha samband med att komma till toppen av politiken – högre utbildning och ålder. För de utrikes födda har vi kontrollerat antalet perioder som nominerad, hur länge man har varit nominerad för partiet. De variablerna kan inte förklara en särskilt stor andel av det här.

För utrikes födda från utanför OECD är sannolikheten för att man ska komma till toppen alltså mycket mindre, givet att man har varit i politiken lika lång tid, har lika hög utbildning och så vidare när det gäller andra faktorer, till exempel åldersstruktur. Det är det som vi brukar tänka på som ett glastak. Trots att vi har liknande *observables* är sannolikheten mindre att man ska göra karriär inom den här sektorn.

Den sista grafen som jag ska visa gäller tid i landet. Här har vi jämfört första och andra generationens invandrare och har delat upp första generationen i olika lång tid. Bland personer som har åtminstone en förälder som är född utomlands ser vi mindre vertikal ojämlikhet. När vi tittar på nominerade och valda kan vi inte se någon underrepresentation av andra generationens invandrare i kommunpolitiken. Där motsvarar andelen valda nästan perfekt befolkningsandelarna. Bland nämndordförandena ser vi en viss underrepresentation, och bland KSO:er är det en relativt stor underrepresentation.

När vi tittar på första generationens invandrare som har bott mindre än 20 år i Sverige och jämför dem med samma andel, personer med mindre än 20 år i kommunbefolkningen, kan vi se en dramatisk underrepresentation. Bland de utrikes födda är det alltså den gruppen som är viktig. Men det är intressant att även när vi tittar på utrikes födda som har bott mer än 20 år i Sverige, där det rimligtvis borde ha funnits tillräckligt med tid för att gå med i ett parti och få de politiska positionerna, kan vi fortfarande se en väldigt stor grad av vertikal ojämlikhet. Det är 60 procent mindre sannolikt att de ska nå posten som kommunstyrelseordförande till exempel.

Om ni har några frågor om bilden som jag visar nu kan vi ta dem senare. Jag vill bara visa det som jag sa om att skillnaderna i sannolikhet att ta sig upp i karriären inte är beroende av strukturella faktorer eller bakgrundsvariabler som för andra, för inrikes födda, har samband med att komma till toppen. Utrikes födda i kommunpolitiken har högre utbildning i genomsnitt än de inrikes födda. Det kan vi se längst till höger på bilden. Bland personer från utanför OECD har 57 procent av de utrikes födda gått någon högre universitets- eller högskoleutbildning. Den andelen är 46 procent bland inrikes födda politiker.

De utrikes födda som kommer in som kommunpolitiker från början har högre utbildning än de inrikes födda. De har en åldersstruktur som vanligtvis är mer fördelaktig för att komma till toppen. Som vi kan se på bilden är det mer vanligt att de är i arbete, och de är inte fler kvinnor. Det är ju vanligtvis något som är negativt när det gäller att komma till toppen i kommunpolitiken.

Våra slutsatser är att andelen utrikes födda har ökat i befolkningen över tid. Vi har också sett en positiv trend i kommunbefolkningen. Men på de högre positionerna, nämndordförande och kommunstyrelseordförande, där det går att ha stort inflytande över den faktiska politiken har vi inte sett någon ökning av utrikes födda över tid.

Kommuner med fler utrikes födda i befolkningen har fler utrikes födda politiker på lägre positioner. Men det är här vi ser störst vertikal ojämlikhet. Det är där utrikes födda kommer in men inte verkar ta sig vidare i lika hög grad. Det tror vi innebär risk för legitimitetsgap. I kommuner med många utrikes födda kan man se utrikes födda på lägre positioner, men inte på högre i någon större utsträckning.

Det är stor skillnad på politisk representation baserat på födelseregion. När vi jämför personer utanför OECD med personer från OECD kan vi se en underrepresentation av personer inom OECD – Norden, Europa och Nordamerika. De har sämre representation på samtliga politiska positioner i genomsnitt i kommunpolitiken. Men det problemet är mycket större för personer som kommer från övriga regioner i världen.

Vi tror att det kan vara viktigt. Födelseregion har ofta samband med invandringskäl, erfarenheter på arbetsmarknaden, av asylprocess, av ekonomiskt utanförskap och så vidare. Det kan vara av stor betydelse att det kommer in personer som har kännedom om de frågorna i kommunpolitiken och som vill jobba med dem och lösa dem. Det finns också ett samband mellan födelseregion och synlighet. Vi vet från sociologin att det kan spela roll för den politiska legitimiteten att de som är minst representerade är de som är mest synliga som representanter för utrikes födda.

En positiv nyhet från vår forskning är att vi ser väldigt liten vertikal ojämlikhet för andra generationens invandrare. Och bland första generationen är ojämlikheten större bland dem med kortare vistelsetid, men den är stor och betydande för dem med relativt lång vistelsetid.

Ordföranden: Tack så hemskt mycket för detta! Det är oerhört intressant.

Det är lite glädjande för oss ledamöter att även personer från andra verksamheter har svårt att hålla tiden när det gäller inlägg. Men nu väddar jag till ledamöterna om att vara koncisa i sina kommentarer och frågeställningar, så att vi klarar av helheten.

Eva-Lena Gustavsson (S): Stort tack för mycket intressanta föredragningar! Jag är kommunfullmäktiges ordförande hemma och sitter just och analyserar sådana saker nu när vi ska få fram våra fullmäktigelistor och så vidare.

Jag skulle vilja börja med att ställa lite frågor om tillit och tillväxt som du var inne på i början, Jacob Sohlberg. Det fanns klara samband; god tillväxt ger förutsättningar för bra tillit. Men jag saknar ett begrepp som jag skulle vilja att ni utvecklar. Det är delaktighet. Mikael Spång var också inne på vad man kan göra, bland annat att tala med väljare och hitta mötesplatser.

SKL jobbar med ett stort arbete om medborgardialog. I min hemkommun jobbar vi med en liten del av det vi kallar medborgarbudget, just för att nå de grupper eller personer som inte är särskilt delaktiga i vårt samhälle. Hur ser ni på det? Vad säger er forskning om det?

Jacob Sohlberg, Göteborgs universitet: Jag kan börja med att svara på den första frågan, så kanske de andra kan ta den andra delen.

Sambandet med tillväxt har framför allt studerats på nationell nivå. Man gör jämförelser mellan tilliten och tillväxten i olika länder. Man kanske kan se det på individnivå, men det är rent allmänt mycket tydligare på den nationella nivån. Det är då man kan hitta effekten, att högre tillit också hänger ihop med ekonomisk utveckling. Det finns en del dansk forskning även på det området.

Mikael Spång, Malmö högskola: Jag kanske kan säga något om delaktighet. Det finns en del forskning om sambandet mellan insatser vid en valrörelse och delaktighet mer allmänt. En del tyder på att de kopplingarna kanske inte är så starka som man kan tänka sig. Det handlar alltså om hur olika kommunala insatser för delaktighet och deltagande allmänt sett är relaterade till exempelvis just valdeltagande.

Insatser vid valdeltagande sker ofta ett par månader före valet. De kanske är frikopplade från andra former av delaktighet. Det kan alltså vara en sak att titta på.

Annicka Engblom (M): Fru ordförande! Jag håller med min kollega Eva-Lena Gustavsson om att det var väldigt intressanta och korrelerande presentationer på många sätt. Vi fick höra intressanta siffror som gäller allt från legitimitetsgapet till tilliten.

Jag vill fråga om två saker. Först vänder jag mig till Jacob Sohlberg med en fråga om asylprocessen, mottagandet i landet och så vidare. Har ni utifrån studien ni har hållit på med så länge funderat på slutsatser om vilka åtgärder som kan vidtas, för att öka informationen om våra demokratiska processer och demokratiska system för att man ska få större förståelse för vilka möjligheter som finns när man förhoppningsvis sedermera får stanna?

Jag vill också rikta mig till Mikael Spång. Det var intressant i rapporten om deltagande i val till kommunfullmäktige att andelen kvinnor, till exempel från Afrika, var mycket högre än andelen män, dessutom med nästan 50 procent. Det är kanske inte vad som många gånger speglas eller antas i debatten. Det skulle vara intressant med några kommentarer till det.

Jacob Sohlberg, Göteborgs universitet: Tack för en jättebra fråga! Vi har samlat information inom många olika frågor och har följt de här personerna under relativt lång tid. Vi följer dem så pass länge att de får ett beslut. Vissa får nej,

alltså avslag, och många som får avslag överklagar och så vidare. Precis som förväntat är det inte bra. Det är inte det man önskar ska hända.

En sak som jag inte pratade om, eftersom vi återigen har ganska lite data om det – jag vill därför vara lite försiktig med det – är att vi ser en tendens till att det för dem som får avslag också sjunker mer eller mindre i botten utifrån många olika parametrar.

Sedan kan jag också säga att vår rapport kommer att vara indelad ungefär som kapitel där vi tittar på hälsa, nöjdhet med livet och flera sådana saker som i grunden visar hur folk mår. De sakerna kommer vi att utveckla så småningom i själva rapporten.

Det verkar som att beslutet har en enorm effekt. Vi frågar även om man tycker att processen är rättvis och rättssäker och vad det har för effekt på beslut och annat.

Mikael Spång, Malmö högskola: I antologin undersöker vi inte varför det skulle kunna vara på det här sättet med till exempel skillnader beroende på medborgarskapsland. Man kan se över tid att det finns intressanta förändringar just när det gäller kvinnor från afrikanska stater. Där har det varit en uppgång under de senaste åren, från 25 procent till nästan 50 procent. Det är förändringar som är intressanta.

Återigen ska man komma ihåg att det inte nödvändigtvis är samma personer som ingår i alla dessa grupper. Ibland kan det handla om tillfälligheter. Ibland kan det vara tendenser som kanske inte rör ett stort antal personer. Men det finns naturligtvis sådana intressanta tendenser. Det är till exempel en nedgång över tid för personer som kommer från asiatiska länder. Det är en del sådana processer.

Fredrik Eriksson (SD): Även jag tänkte uppehålla mig vid det intressanta med tillitsstudier. Det är ju inte helt ovanligt att man försöker att mäta institutionell tillit till samhällskroppen i stort. Men här verkar ni ha hittat en avgränsad nisch som kanske inte har berörts så mycket i andra sammanhang.

Som jag förstod Jacob Sohlberg har man kunnat se att de asylsökande initialt har ganska höga förhoppningar, förväntningar och en hög grad av tillit till de svenska institutionerna, men att tilliten sedan verkar avta.

Jag har bläddrat igenom materialet, men jag såg inte om ni följde dem efter beslutsprocessen då den institutionella tilliten steg lite grann bland dem som hade fått uppehållstillstånd.

Sett till att det även görs andra studier om institutionell tillit till samhällskroppen i stort vill jag fråga: När ni utformar er rapport, kommer den att vara strukturerad på ett sådant sätt att man också kan göra komparativa analyser med övriga tillitsstudier? Hur påverkas eventuellt tilliten till institutioner och till samhällskroppen i stort av inflödet av asylsökande och deras tillit till våra institutioner? Finns det en korrelation däremellan? Avspeglar det sig i samhället i stort att människor som kommer till Sverige tappar tilltron och tilliten

till de svenska institutionerna? Kan man göra den typen av jämförelse huruvida tilliten i stort till samhällskroppen ökar eller minskar?

Jacob Sohlberg, Göteborgs universitet: Det är en jättesvår och väldigt bra fråga. För att kunna göra den typ av studie över tid måste man följa hur tilliten hos asylsökande sjunker. Men du tänker väl mer allmänt på befolkningen.

Man kan kanske göra sig en uppfattning om uppfattningen hos folk som har bott här länge och bland asylsökande, om man har uppfattat det över huvudet taget. En sådan typ av studie skulle man kunna göra, men det blir komplicerat.

Jag kan prata lite grann om den studie som vi gjorde tidigare. Det som vi märker är att under flyktingkrisen 2015–2016 var förtroendet för de olika institutionerna över lag ganska stabilt, men de personer som fick minskat förtroende var väldigt skeptiska till flyktingmottagandet. Det var dessa personer som också fick minskat förtroende. Men vi ska komma ihåg att det fanns ganska många i Sverige som ville ha ett högt flyktingmottagande.

I själva verket ser det ut som att det är ganska stabilt, men det har skett en polarisering under den här processen. Det är inte så enkelt att det bara är stabilt för alla. Så är det inte.

Agneta Börjesson (MP): Jag tycker också att det här är oerhört intressant och också lite trösterikt att man ändå på något sätt tycker att integrationen fungerar, fast den tar alldeles för lång tid. Vi kan göra mer, och på lång sikt går det åt rätt håll. Det är trösterikt.

Jag har först en fråga till Johanna Rickne kring detta med glastaket. Det var jätteintressant. Glastaket för kvinnor har ju diskuterats länge. Är det samma typ av glastak? Har ni gjort den typen av jämförelse? Kommer glastaket för kvinnor att krossas något innan? Gäller de här delarna hela samhället?

Sedan har jag en fråga om detta med tilliten. Jag tyckte att det var väldigt spännande. Jag har en fråga om studien. Kan det vara så att de som ni tittade på i er undersökning hade som personer mer tillit eftersom de från början var mer resursstarka?

Sedan har jag också en fråga om den lite bredare tillitsforskningen. Finns det jämförbara studier av när man förlorar tilliten i kontakten med myndigheter, om det blir problem i sjukvården, vid vårdnadstvister eller polisingripande där man kan se motsvarande nedgångar?

Du visade att tilliten kan gå uppåt och nedåt över tid. Men kan det gå så långt att den inte går att reparera?

Johanna Rickne, Stockholms universitet: Tack för frågan. Glastaket är väldigt viktigt. Vi har faktiskt gjort en studie av glastaket också för kvinnor i kommunpolitiken. Det är ganska stort. Andelen kvinnor bland KSO har ökat från

25 procent till en tredjedel. Det är en bättre representation av kvinnor än utrikes födda på de högre positionerna. Glastaket är alltså mer kompakt för utrikes födda än för kvinnor, men glastaket är fortfarande stort också för kvinnor.

Vi har tittat på hur stor andel av karriärojämligheten som kan förklaras av observerbara karakteristika, och den är ungefär 20 procent, om jag minns rätt. Den erfarenhet som kvinnor får över tid i kommunpolitiken betalar inte alls av sig med högre positioner. Det är väldigt stor skillnad där. Samma sak gäller för utrikes födda.

Vi jobbar vidare med samhället i stort. Jag håller med om att det är viktigt, men tyvärr har jag ingen bra input där.

Per-Ingvar Johnsson (C): När det gäller legitimitetsgapet för befolkningen i förhållande till vanliga politiker jämförs utrikes födda som en grupp. Men är det inte så att vissa av de utrikes födda kan känna större samhörighet med att representeras av någon som är född i ett annat land än att representeras av någon som är född i Sverige?

I gruppen utrikes födda finns det väldigt stora skillnader. Jag misstänker att gapet delvis förklaras av det. Den som är född i Finland tycker kanske att det mer naturligt att vara företräd av någon som är född i Sverige än av någon som är född i Asien. Den typen kan sannolikt vara en rimlig förklaring. Men det är svårt när man går för djupt.

När det gäller personröstning och att det är vanligare bland utrikes födda uppfattar jag det så att det finns ganska många grupper av invandrare som har en god sammanhållning där man mer eller mindre bestämmer sig för att se till att någon väljs in i fullmäktige. Då personröstar man på det sättet. Jag uppfattar att det är en ganska vanlig förklaring till att det där finns en stor andel personröstning. Invandrargrupper bestämmer sig för att personrösta på det sättet. Är det inte en rimlig förklaring?

Mikael Spång, Malmö högskola: Personröstning är inte undersökt här. Någon av er andra kanske vet om det finns några sådana undersökningar.

När det gäller den första frågan om representation behöver antagandet inte vara så att en person från en viss plats ska representera den personen från den platsen. Vi tänker oss att åsiktsbildningen i en demokrati handlar om ställningstaganden i olika politiska frågor och om politiska ideologier och sådant.

Däremot finns det sedan länge ett intresse för social representation som en dimension när man pratar om kvinnor och män, sociala grupper, klasser och så vidare. Detta är också en dimension av det.

Mia Sydow Mölleby (V): Jag har en fråga angående möjligheten att nå toppen i kommunpolitiken och glastaket kopplat till partisympatier. Har ni tittat på det? När man ser på hur folk har röstat kan man konstatera att utrikes födda

röstas mer på vissa partier. Det är alltså en övervikt åt vänsterhållet. Vi i Vänsterpartiet har inte så många KSO generellt. Hur påverkas det av om det finns en tendens att lägga fler röster på partier som inte når de positionerna? Har ni tittat på hur det hänger ihop?

Johanna Rickne, Stockholms universitet: Jo, vi har delat upp det i höger- och vänsterblocket, men det är svårt att dela upp det i partier. Vi vet inte hur stor andel av väljarna det handlar om. Tidigare har vi inte haft tillgång till just de siffrorna.

Inom vänsterblocket är det fler utrikes födda som kommer in på lägre positioner än inom högerblocket. Givet att du kommer in är nackdelen för att nå toppen lika stor inom de två blocken. Det går inte att säga att det ena eller andra blocket är bättre på att befördra utrikes födda till inflytelserika positioner givet att man blir invald.

När det gäller personröster är det intressant att se att utrikes födda kommunfullmäktigeledamöter själva i enkäter säger att de i större utsträckning är aktiva representanter för utrikes födda i befolkningen. Det gäller särskilt folk som kommer utanför OECD. De säger att de är personer som representerar flyktingars intressen och utrikes föddas organisationer.

Vi ser också i data att utrikes födda politiker får mycket fler personröster för given listranking. Det gäller särskilt de som kommer från länder utanför OECD.

En anledning till att utrikes födda röstas på utrikes födda politiker är att de tycker att de får någonting tillbaka i termer av representation. Ett annat skäl kan vara att utrikes födda politiker står relativt långt ned på listan. Utrikes födda grupper blir då missnöjda och vill rösta fram de utrikes födda politikerna till mer inflytande.

Tina Ackefors (L): Tack så mycket för den här dragningen. Jag tycker att detta är oerhört viktigt. Det är alldeles för få tillfällen som forskningen och politiken möts för diskussioner. Annars är det väldigt lätt att vi hemfaller åt anekdotiska berättelser som utformar politiken, vilket inte är rätt.

Vad jag vet är vi fyra personer runt det här bordet som har krossat glastaket. Det är naturligtvis jätteviktigt att just vi finns här, men det är också viktigt med många olika erfarenheter i den här församlingen som man kan bidra med. Vi har ju olika erfarenheter allihop. Därmed inte sagt att jag skulle representera just gruppen finlandssvenskar, skåningar, trebarnsföräldrar och så vidare. I så fall är det en väldigt liten målgrupp som jag hade representerat. Men det är just de här mötena som är viktiga.

Många frågor har redan blivit besvarade, men jag fastnade vid andelen som röstade i riksdagsvalet och andelen som röstade i kommunvalet och att skillnaden är så stor. När man kommer till Sverige från ett annat land är man mer benägen att rösta i riksdagsvalet än i kommunvalet trots att man får rösta i

kommunvalen tidigare än i riksdagsvalet. Har jag missuppfattat det eller har ni tittat på orsakerna bakom detta?

Johanna Rickne, Stockholms universitet: Man måste tänka på att valen sker samma dag. Man röstar alltså samtidigt i kommunvalet och riksdagsvalet. Men för dem som bara får rösta i kommunvalet är det klart att om valdagarna hade varit separerade hade det kanske varit väldigt lågt deltagande.

Mikael Spång, Malmö högskola: I redogörelsen var uppdelningen olika beroende på födelseland med svenskt medborgarskap och när det gäller kommunval medborgarskapsland. Skillnaderna beror i väsentlig grad på att utländska medborgare under vissa förutsättningar har rösträtt i kommunvalen. Men annars håller jag med om det som Johanna säger.

Rikspolitiken har för kommunpolitiken något slags betydelse av att sätta dagordning, ta upp frågor och så vidare. Har man rösträtt bara i kommunval och landstingsval är inte de frågorna uppe så mycket i media. Därmed kanske intresset blir ganska litet. Man tänker kanske att det mesta bestäms av staten även om det inte är så.

Tina Ackefo (L): Har man tittat på Europaparlamentsvalen?

Mikael Spång, Malmö högskola: Nu har jag inte de siffrorna i huvudet, men som jag kommer ihåg är det inte några stora skillnader. Valdeltagandet är ju lägre generellt, men jag får nog passa på den frågan och se efter i boken.

Tuve Skånberg (KD): Tack för goda, intressanta och givande dragningar! Tiden medger bara två frågor. Jag ställer den ena till Mikael Spång och den andra till Johanna Rickne.

Mikael, skulle du kunna ge lite av bakgrunden till statistiken över val av partier i riksdagsval? När jag läser den ser jag att allianspartierna ligger 4–5 procent lägre medan V och S ligger ca 6 procent högre om man är född i Sverige jämfört med om man är född i ett annat land. Är detta stabilt? Man skulle ju kunna tänka sig att det är en skillnad när man kommer hit, är resurssvag, flytt och lämnat allting och blir beroende av bidrag. När man väl kommer i arbete synes empirin visa att det inte är självklart att man behåller de preferenserna. När man har varit här en tid och fått ett arbete kan preferenserna förskjutas rejält.

Finns det också uppgifter om vilka politiska preferenser som man hade i hemlandet? Följer dessa preferenser med hit till Sverige?

Jag vill fråga Johanna Rickne följande. Finns det någon skillnad mellan första och andra generationen som visar att det handlar om att man har lärt sig

svenska språket och tagit del av den svenska kulturen? Har utbildningen betydelse för att man lättare kommer in i det svenska samhället? Partierna värderar väl utifrån om man kan kommunicera och representera.

Jag gör en jämförelse med svenskar som hamnar i till exempel Spanien eller London. Är det inte tämligen otroligt att de skulle bli motsvarande kommunalråd i London, i stadsdelarna där eller i Spanien? Är det inte ganska givet att det är på det viset, att första generationen har svårt att integreras till den grad att de kan representera och kommunicera?

Mikael Spång, Malmö högskola: Siffrorna här visar över tid, så det finns en sådan stabilitet. Men om det gäller en person som 2006 röstar åt vänster och som tio år senare kommer att göra det är inte undersökt här. Jag vet inte om det finns sådana undersökningar. Det är inte heller undersökt här om det finns någon korrelation mellan politiska preferenser sett till varifrån man kommer och situationen i Sverige.

Det material som finns här har inte inkluderat sådana frågor. Då får man göra en annan typ av undersökning.

Johanna Rickne, Stockholms universitet: Det här är en svår fråga. När man jämför inrikes och utrikes födda i befolkningen är utbildningsfördelningen väldigt snarlik. Jag tror inte att utbildningsfördelningen i stort kan ha så stor betydelse. Det är klart att den utbildning som man har fått i Sverige jämfört med utländsk utbildning kan vara en anledning till att det skiljer sig mellan första och andra generationens invandrare.

Är det rimligt att personer snabbt kan få en ledande position i kommunpolitiken? Nej, kanske inte för dem som har varit här kortare tid än 20 år, men när vi tittar på personer som har varit i Sverige i mer än 20 år och haft gott om tid att sätta sig in i institutioner och språk finns det ändå ett väldigt stort glastak för den gruppen.

Laila Naraghi (S): Tack för intressanta dragningar om sådant som några av oss känner igen och varit med om. Jag har själv varit nämndordförande, så det var intressant att höra.

Min fråga berör det som Mikael Spång lyfte fram, att det är en större andel utrikes födda som personröstar. Jag undrar om det finns något att säga kring det som Jacob Sohlberg tog upp i sin presentation om tilliten till institutioner, tilliten till att listorna motsvarar det som man önskar att få ut av valen, eller om tilliten till institutionerna – majoritetssamhället – är ett uttryck för att man i större utsträckning personröstar vid sidan av det som Johanna Rickne angav som förklaring.

Lisbeth Sundén Andersson (M): Jag har också en tillitsfråga. Man kommer ofta från länder där man inte litar på staten, utan man litar på klanen. Sedan kommer man hit och har en stor tillit till staten. Ju längre tid asylprocessen tar, desto mer går tilliten till staten ned. Det finns då en ökad risk för att man återgår att lita mer på klanen. Har ni sett någonting sådant i tillitsfrågorna?

Jonas Millard (SD): Tack för intressanta föredragningar. Jag har också en fråga på liknande tema när det handlar om den mellanmännsliga tilliten, alltså tilliten mellan människor.

Jag undrar om det har forskats eller undersökts vad som händer med tilliten när det kommer nya människor till ett område, exempelvis när det kommer stora befolkningsgrupper under relativt kort tid? Vad händer med den mellanmännsliga tilliten? Hur påverkas den? Finns det någon skillnad på tilliten mellan svenskar och svenskar, mellan invandrare och svenskar eller mellan invandrare och invandrare? Skiljer den sig åt?

Jacob Sohlberg, Göteborgs universitet: Som jag tolkade det var det två frågor som var mer riktade till mig. Det var en fråga om klaner och en fråga om vad som händer när man kommer till ett nytt område.

Jag börjar med klanfrågan. Först ska jag prata om asylsökande och sedan om ett annat projekt som vi har.

När det gäller asylsökande, vem är den andra som asylsökande tänker och litar på? Vi har också frågat i vilken utsträckning som man litar på traditionella svenskar. Sedan har vi frågat i vilken utsträckning som man litar på personer från sitt eget land. Slutligen har vi frågat om den mellanmännsliga tilliten generellt.

Kvantitativt kan vi göra en korrelationsanalys för att se vem som man tänker på när man tänker på den andra. Först och främst tänker man på svenskar. Man tänker kanske inte så mycket på människor i hemlandet. Det korrelerar också med den breda frågan, men det korrelerar mest med svenskar. Det verkar som att referensgruppen blir lite annorlunda när man kommer till Sverige.

Vi håller på med ett projekt just nu. Vi har fått pengar från bland annat Forte för att göra jämförande undersökningar i särskilt utsatta områden i Sverige. Då har vi ett pilotprojekt i en del av Angered i Göteborg som heter Hjällbo. Vi har rekryterat Peter Esaiasson som har arbetat mycket där. Då tillämpar vi ungefär samma metod där vi försöker att rekrytera och få med folk i en panel, och sedan följer vi dem över tid. Då kommer vi att kunna titta mera på frågorna om klaner och sådant. Dessa frågor kommer in där, men de ligger så att säga lite senare i röret.

Vad händer om man kommer till ett nytt område? Säkert många av er känner till den gamla kontakthypotesen. Träffar man en person som man upplever som annorlunda ökas förtroendet och tilliten till den andre. Kontakthypotesen har studerats inom psykologin under årtionden. Ju mer man lär känna en person som är annorlunda, desto mer litar man på honom eller henne.

I USA pratar om man 12-procentsregeln. I det här fallet gällde det svarta eller andra invandrare. När de flyttar in i områden, då flyttar de vita ut. Man har ju hört talas om *white flight* och sådant.

Det finns lite olika idéer om vad som händer vid det mötet. Men kontakthypotesen har ett extremt robust stöd. Men det finns kanske en risk att de som inte är med inte alls vill träffas. Har man tydliga och starka åsikter försöker man ju behålla dem. Om man är väldigt skeptisk till invandring då kanske man inte ens vill ta i situationen. Men nu spekulerar jag givetvis.

Mikael Spång, Malmö högskola: Även om det är intressant är det inte någonting som undersöks här. Vad jag vet är det inte heller direkt undersökt hur detta påverkas.

Vice ordföranden: Jag är också statsvetare i grunden. Jag tycker att det har varit kolossalt intressant och innovativt att höra om ert arbete, och det märks att alla kollegor tycker det.

Jag hade en fråga, men nu har vi inte tid med det. Men är det ändå inte på det sättet att det är första generationen som är den problematiska? Det svenska systemet tycks vara väldigt kraftfullt för att integrera andra generationen. Det kan vi som politiker tänka på när vi arbetar med invandring och integration. Det vore en fråga, men vi har inte tid med det.

Ordföranden: Tack till Johanna Rickne, Mikael Spång, Jacob Sohlberg och givetvis till ledamöterna i konstitutionsutskottet för den här stunden. Och tack till er som har lyssnat via webb-tv. Det här är frågor som vi kommer att behöva diskutera många gånger framöver. Tack för i dag!

2015/16:RFR1	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Statsråds medverkan i konstitutionsutskottets granskning
2015/16:RFR2	FINANSUTSKOTTET Finansutskottets offentliga utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 24 september 2015
2015/16:RFR3	FÖRSVARsutskottet Om krisen eller kriget kommer – En uppföljning av informationsinsatser till allmänheten om den enskildes ansvar och beredskap Huvudrapport och Bilagor
2015/16:RFR4	KULTURUTSKOTTET Är samverkan modellen? En uppföljning och utvärdering av kultursamverkansmodellen
2015/16:RFR5	FINANSUTSKOTTET Öppna utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 12 november 2015
2015/16:RFR6	FINANSUTSKOTTET Utvärdering av Riksbankens penningpolitik 2010–2015
2015/16:RFR7	FINANSUTSKOTTET Review of the Riksbank's Monetary Policy 2010-2015
2015/16:RFR8	SKATTEUTSKOTTET Punktskattehöjningar på alkohol- och tobaksprodukter – skatteeffekter och påverkan på den oregistrerade anskaffningen av dessa produkter
2015/16:RFR9	CIVILUTSKOTTET Miljömärkning av produkter – En översikt över de miljömärkningar av produkter som finns i Sverige och i de övriga nordiska länderna
2015/16:RFR10	KONSTITUTIONSUTSKOTTET OCH JUSTITIEUTSKOTTET Konstitutionsutskottets och justitieutskottets hearing om radikalisering och rekrytering till våldsbejakande extremism i den digitala miljön
2015/16:RFR11	KULTURUTSKOTTET Kulturutskottets seminarium om kultursamverkansmodellen
2015/16:RFR12	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om den aktuella penningpolitiken 23 februari 2016
2015/16:RFR13	SOCIALUTSKOTTET Cancervården – utmaningar och möjligheter
2015/16:RFR14	TRAFIKUTSKOTTET Kollektivtrafiklagen – en uppföljning
2015/16:RFR15	CIVILUTSKOTTET Inventering av forskning inom civilutskottets beredningsområde 2016

2015/16:RFR16	UTBILDNINGSKOTTET Utbildningsutskottets offentliga utfrågning inför proposition om forskning och innovation
2015/16RFR17	KULTURUTSKOTTET Offentlig utfrågning om förutsättningar för svensk film
2015/16RFR18	UTBILDNINGSKOTTET Digitaliseringen i skolan – dess påverkan på kvalitet, likvärdighet och resultat i utbildningen
2015/16RFR19	UTBILDNINGSKOTTET Autonomi och kvalitet – ett uppföljningsprojekt om implementering och effekter av två högskolereformer i Sverige
2015/16RFR20	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om utvärderingen av penningpolitiken 2010-2015 12 maj 2015
2015/16RFR21	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport 2016
2015/16RFR22	UTBILDNINGSKOTTET Utbildningsutskottets öppna utfrågning om lärarbrist
2015/16RFR23	SOCIALUTSKOTTET Socialutskottets seminarium om cancervården – utmaningar och möjligheter
2015/16RFR24	UTBILDNINGSKOTTET Utbildningsutskottets öppna utfrågning om brist på utbildade inom naturvetenskap och teknik
2015/16RFR25	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga utfrågning om piratkopiering och andra rättighetsintrång på den digitala marknaden
2015/16RFR26	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig utfrågning om finansieringsmodeller för transportinfrastruktur
2015/16RFR27	CIVILUTSKOTTET Civilutskottets offentliga utfrågning om familjerätten är i takt med tiden

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2016/17
2016/17:RFR1	TRAFIKUTSKOTTET It-infrastrukturen – i dag och i framtiden	
2016/17:RFR2	CIVILUTSKOTTET Uppföljning av den nya fastighetsmäklarlagen	
2016/17:RFR3	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 27 september 2016	
2016/17:RFR4	UTBILDNINGSPOLITIKUTSKOTTET Forskarskolor för lärare och forskollärare – en uppföljning av fyra statliga satsningar	
2016/17:RFR5	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 15 november 2016	
2016/17:RFR6	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET Socialförsäkringsutskottets offentliga utfrågning om Finsams fortsatta utveckling - nästa steg	
2016/17:RFR7	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Uppföljning av systemet med överlåtbara fiskerättigheter i det pelagiska fisket	
2016/17:RFR8	SKATTEUTSKOTTET OCH NÄRINGSUTSKOTTET Konkurrenskraften hos svenska multinationella företag i ljuset av nya regler inom internationell beskattning	
2016/17:RFR9	CIVILUTSKOTTET Civilutskottets offentliga utfrågning om marknadsföring i sociala medier	
2016/17:RFR10	NÄRINGSUTSKOTTET Uppföljning av handlingsplanen för kulturella och kreativa näringar 2010–2012	
2016/17:RFR11	SKATTEUTSKOTTET Skatteutskottets seminarium om Skattereformen 25 år – dess historia och framtid	
2016/17:RFR12	KULTURUTSKOTTET Statens idrottspolitiska mål – en uppföljning med inriktning på barn och ungdomar	
2016/17:RFR13	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 14 mars 2017	
2016/17:RFR14	SOCIALUTSKOTTET Socialutskottets offentliga utfrågning om kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvården	
2016/17:RFR15	KULTURUTSKOTTET Offentlig utfrågning om framtidens public service	
2016/17:RFR16	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig utfrågning om ett ökat kollektivt resande för framtiden	

2016/17:RFR17	CIVILUTSKOTTET Offentlig utfrågning Riktvärden för trafikbuller
2016/17:RFR18	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om åtgärder för lägre sjukfrånvaro och om hanteringen av regionala skillnader i sjukförsäkringen
2016/17:RFR19	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport 2017
2016/17:RFR20	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig utfrågning om it-infrastrukturen – i dag och i framtiden
2016/17:RFR21	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga utfrågning om framtidens innovations- och entreprenörskapsklimat
2016/17:RFR22	FINANSUTSKOTTET Finansutskottets offentliga utfrågning om den finansiella stabiliteten den 13 juni 2017
2016/17:RFR23	KULTURUTSKOTTET Kulturutskottets seminarium om statens idrottspolitiska mål med inriktning på barn och ungdomar
2016/17:RFR24	SKATTEUTSKOTTET Skatter som drivkrafter för företags lokalisering

2017/18:RFR1	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Öppen utfrågning om Riksrevisionen - en del av riksdagens kontrollmakt
2017/18:RFR2	ARBETSMARKNADSUTSKOTTET Vägen till arbete för unga med funktionsnedsättning – en uppföljning och utvärdering
2017/18:RFR3	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om den aktuella penningpolitiken 28 september 2017
2017/18:RFR4	CIVILUTSKOTTET Civilutskottets offentliga utfrågning om barns skuldsättning
2017/18:RFR5	SOCIALUTSKOTTET Samordnad individuell plan (SIP) – en utvärdering
2017/18:RFR6	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga utfrågning om internationell handel
2017/18:RFR7	KULTURUTSKOTTET Offentlig utfrågning om framtidens spelpolitik
2017/18:RFR8	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om finansiell stabilitet och makrotillsyn den 23 januari 2018
2017/18:RFR9	ARBETSMARKNADSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om vägen till arbete för unga med funktionsnedsättning – en uppföljning och utvärdering
2017/18:RFR10	SOCIALUTSKOTTET Personlig assistans – effekter av rättsutvecklingen